

ARGINTĂRIE ȘI SISTEME DE MĂRCI. CATALOGUL MĂRCILOR DIN SECOLUL AL XVIII-LEA ÎN COLECȚIILE BANATULUI

Diana Mihoc Andrásy

Cuvinte cheie: *argintărie și sisteme de mărci*
Keywords: *silverwork and hallmarks systems*

Argintul, prin calitățile sale, se pretează execuției aproape oricărui tip de obiect de o mărime rezonabilă. Atracția exercitată de argint constă în însăși maleabilitatea sa, metalul putând fi prelucrat, în mod convenabil, în multe forme și decorat în multe stiluri, printr-o varietate de tehnici. În același timp, argintul este tentant pentru cumpărător pentru că, spre deosebire de porțelan și sticlă, care se pot sparge, este durabil și solid, asigurând astfel o supraviețuire îndelungată a piesei. Fără îndoială însă, atracția veșnică a argintului este dată de valoarea sa de recuperare imediată ca metal în sine. Astfel, pe măsură ce stilurile decorative se succed unul altuia, proprietarul poate modifica piesa ca formă și stil pentru a se încadra modei curente. Mai important însă este faptul că piesele de argintărie pot fi păstrate ca rezervă monetară, permițând o recuperare imediată a unei părți a investiției prin topirea piesei pentru valoarea sa în bani, orice pierdere fiind, în acest fel, limitată la valoarea dată de stilul și calitatea execuției piesei. În acest fel, argintul satisface nevoile și capriciile bogaților și a celor mai puțin privilegiați în egală măsură și pe multiple planuri, rezultatul fiind folosirea sa pentru realizarea unei varietăți infinite de obiecte.

Nu este surprinzător faptul că atracția exercitată de argint se răsfrânge în mod direct și asupra celor care îl prelucrează, argintarii fiind capabili, de-a lungul istoriei, să satisfacă aproape orice cerință, reușind să păstreze magia meșteșugului prin legătura permanentă cu trecutul și folosirea aceluiași metode de prelucrare și decorare, adaptând formele generațiilor anterioare (Newman 2000:5).

Obiectele de argintărie se constituie în primul rând ca semne ale nivelului cultural al locului lor de proveniență. În același timp, ele reprezintă indicii ale tendințelor artistice individuale ale argintarilor și, desigur, ale măiestriei acestora în prelucrarea metalelor prețioase. Din acest motiv, fiecare piesă de argintărie reprezintă o mărturie în sine, nu doar pentru locul său de origine ci și pentru meșterul care a executat-o (Köszeghy 1936:XI). Atribuirea pieselor de argintărie se face în principal pe baza mărcilor existente pe obiecte, iar în cazul în care acestea nu există se ia în discuție stilul piesei sau analogiile existente.

Prezentarea noastră se va concentra în principal asupra evoluției și dezvoltării argintăriei și a sistemelor de mărci în Germania de Sud, în principal Augsburg, precum și a mărcilor vieneze, evoluția lor similară fiind izbitoare în special în arta bisericească. Cataloagele de mărci prezentate conțin aproape în exclusivitate mărci din această zonă, la care se adaugă mărcile din provinciile ereditare ale habsburgilor și, desigur, mărcile de Timișoara.

Inițial nu se făcea diferența între meșterii care prelucrau metale prețioase (aurari, argintari, bijutieri), deși majoritatea dintre ei lucrau în argint. Cu toate acestea, meșterii specializați în gravură erau tratați în mod diferit, referința la ei făcându-se sub denumirea de „gravori” (Reitzner 1952:125; Newman 2000:151,285). Meșterii argintari au fost, fără îndoială, un grup social apreciat, ocupând o vreme îndelungată primul loc în ierarhia breslelor. Această poziție privilegiată se datora, în principal, materialului pe care îl prelucrau. Privilegiul acesta era însoțit însă de obligații foarte stricte, metalul prețios impunând, în primul rând, corectitudine desăvârșită din partea meșterului. În afara criteriului estetic, piesele de argintărie se constituiau într-o importantă rezervă de capital pe care proprietarul nu ezita, în caz de nevoie, să o transforme în bani. Prin urmare, argintarii exercitau un autocontrol foarte riguros pentru a câștiga încrederea clientelei, fiind extrem de important ca aceasta să fie sigură că gramajul metalului prețios nu a fost modificat prin prelucrare (Catalog 2003:14).

O parte esențială a procesului de control o reprezenta marcarea obiectului. Marcarea era necesară pentru cunoașterea purității metalului prețios, obligatorie pentru prelucrarea acestuia, dar și pentru stabilirea valorii sale. Mărcile se aplicau cu ajutorul unui poanson de formă cilindrică cu o imagine la unul dintre capete, urma fiind lăsată pe piesă prin lovirea cu ciocanul (Reitzner 1952:105).

Primele mărci documentate sunt mărcile de breaslă sau mărcile de oraș. Ele reprezintă, în esență, același lucru și anume faptul că breasla, sau după caz orașul, își asuma responsabilitatea pentru puritatea materialului, marca reprezentând o garanție și o tutelare a actului artistic. În cazul mărcilor de oraș, marcarea era făcută de un funcționar al orașului, fiind folosită de preferință stema orașului (Reitzner 1952:105). Marca de probă (de breaslă sau de oraș) poate conține și cifre care reprezintă anul (de obicei, dar nu în mod obligatoriu, anul execuției piesei) sau puritatea metalului. Aceasta se află, de obicei, în interiorul mărcii, pentru argintul antic puritatea fiind de 15, 13 sau 12, cifre care reprezentau greutatea în *lothoni* (Pallai 1975:49)¹.

Odată ce marca de probă a fost bătută pe obiect, nu se poate adăuga material în mod legal, însă piesa poate fi lustruită și chiar decorată prin anumite procedee care nu necesită adaos de metal, cu toate că tehnicile de prelucrare cum ar fi ciocănirea sau cizelarea sunt făcute, de regulă, înainte de marcarea. Mărcile sunt poansonate în așa fel încât să fie vizibile în relief, cu toate că pentru piesele antice (anterioare anului 1866) ele pot fi bătute în așa fel încât să fie vizibile *in intaglio* (Newman 2000:160).

Argintăria este arta care are nevoie de o capitală pentru a se dezvolta, fiind o artă strâns legată de bogăția marilor orașe comerciale germane. Asemeni tuturor meșteșugurilor, argintăria era un fenomen urban, dezvoltarea sa depinzând de existența unei clientele înstărite. În Evul Mediu târziu și în perioada Renașterii, argintarii germani erau de departe cei mai prolifici din Europa. Un factor crucial pentru toți argintarii era sistemul de breaslă, care a exercitat o influență ce depășea cu mult granițele imperiului (Hemmarck 1977:19-20).

Cel mai important centru de argintărie din Bavaria fost, pentru o perioadă îndelungată, orașul München. Piesele de aici erau destinate în mare parte bisericilor din Bavaria, dar și curții bavareze. Marca de München este o reprezentare a unui călugăr, prima reglementare de breaslă datând din anul 1365, urmând cele din 1391, 1558, 1573, 1636 și 1738 (Hemmarck 1977:28; Reitzner 1952:254). Cel mai bun argint din punct de vedere calitativ din Europa se făcea la Nürnberg, prima regulă de breaslă datând din 1541 *Nürnberger Goldshmiiedeordnung*, reglementare reînnoită în 1561, *Verneute Goldschmied Ordnung*. Marca de Nürnberg conține litera „N” în oval, iar din anul 1766 marca conține și o literă care semnifică anul și se folosește timp de patru ani (Rosenberg 1922:XXI; Reitzner 1952:269)².

Dacă Nürnberg deținea întâietatea în ceea ce privește calitatea argintului, Augsburg deținea locul principal în Europa în ceea ce privește cantitatea pieselor de argintărie executate, devenind, din secolul al XVII-lea, centrul argintăriei din Bavaria. Din punct de vedere cultural cele două mari centre din Germania de Sud, Nürnberg și Augsburg, sunt foarte diferite. În timp ce Nürnberg a rămas fidel personalității sale medievale, Augsburg a acceptat un sistem elaborat de breaslă care va deveni model pentru multe alte orașe, reușind să se impună începând cu secolul al XVII-lea drept centrul argintăriei din Bavaria, producția pe scară largă și exportul în toată Europa fiind obiectivul argintarilor din Augsburg. Augsburg a devenit, după Reforma religioasă, principalul furnizor de obiecte de argint pentru bisericile catolice (Hernmarck 1977:23 -24).

Breasla din Augsburg a fost fondată în anul 1376, prima reglementare datând din anul 1529. Din a doua jumătate a secolului XVI datează prima marcă atestată. În anul 1580 sunt atestați 170 meșteri argintari, numărul lor ajungând în 1740 la 275. Marca de Augsburg simbolizează un con de brad însoțit, începând cu 1735, de o literă care reprezenta anul (Reitzner 1952:259-260)³.

Orașul liber Augsburg a reușit, în secolul XVII și la începutul secolului XVIII, să cucerească o poziție de monopol pentru aur și argint datorită sistemului său comercial puternic ramificat. Majoritatea pieselor de argintărie din trezoreriile și sacristiile germane ale ambelor confesiuni erau produse în Augsburg. Aceste obiecte erau prezentate la târgurile de primăvară și toamnă din Leipzig și Frankfurt, unde erau cumpărate de comercianți pentru a fi revândute. Comercianții și agenții călătoreau în întregul imperiu pentru a prelua comenzi și, în același timp, îndeplineau și rolul de creditori, asumându-și, prin procurarea și cumpărarea argintului, riscuri financiare mari. Materia primă, argintul, nu lipsea niciodată la Augsburg, meșterii de aici putând prelua comenzi care necesitau o cantitate mare de material brut. În cele din urmă, comanda dată meșterilor argintari din Augsburg a devenit o chestiune de prestigiu, orașul devenind prima opțiune în arta argintăriei, iar meșterii săi fiind celebri prin magia cu care prelucrau metalul prețios (Hernmarck 1977:23; Catalog 1990:16; Cséfalvay 1997:45; Catalog 2003:15).

Dacă pentru secolele XVI și XVII, locul principal în preferințele comanditarilor îl dețineau orașele Bavariei, la început München, apoi Nürnberg și Augsburg, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea,

superioritatea meșterilor germani asupra celor vienezi începe să scadă încet, dar constant, remarcându-se creșterea numărului atelierelor de argintărie și a comenzilor din Viena.

Cele două tipuri de mărci vieneze erau marca scutului cu cruce (stema Vienei), folosită în secolele XV-XVII și în secolul XIX și marca cu stema habsburgică, folosită în secolul al XVIII-lea. Se numesc „mărci de Viena” mărcile breslelor până în anul 1784, apoi, când marcarea se face de către stat, mărcile de oraș. Un caz des întâlnit era acela în care și argintăria din Linz, Praga sau Klagenfurt se numește *Alt-Wiener Silber*⁴ cu condiția să fie marcată cu marcă de Viena. Prima marcă de probă din Viena datează din anul 1369, iar cel mai vechi obiect cu marcă de argint *Alt-Wien* păstrat este o monstranță gotică din anul 1524, marca reprezentând scutul cu cruce și litera W deasupra acestuia. Marca de Viena va fi modificată în 1406, 1576, 1596, 1602, 1615, 1620, 1643 și 1659. Din anul 1675, marca de probă de Viena se va schimba anual, iar din 1735-1737, va prezenta, pe lângă scutul cu cruce, data (anul) și caratele argintului (Reitzner 1952:107-108,128-129; Catalog 2003:14).

Obligativitatea aplicării mărcilor pe piese va duce la necesitatea apariției reglementărilor și a regulilor de breaslă. Ele erau date de Curtea imperială (Reitzner 1952:108), de conducerea orașului sau a breslei și, din momentul emiterii lor, deveneau obligatorii pentru meșteri. Regulile de breaslă au apărut destul de devreme în majoritatea orașelor europene, primele documentate fiind regulile breslei din Köln, anterioare anului 1200 (Reitzner 1952:107)⁵.

Marcarea la Viena se făcea de către breaslă până în anul 1784, an în care trece sub incidența statului. Informații despre breasla vieneză avem începând cu anul 1288, breasla este însă în mod sigur mai veche. Inițial breasla avea doi meșteri angajați special pentru marcarea pieselor, meșterii de marcă. După verificarea purității, aceștia băteau pe obiect marca de probă lângă cea de meșter. Ulterior, regulile breslei cereau alegerea a patru jurați pentru marcă: un meșter de breaslă bătrân (*Obervorsteher*), un meșter de breaslă tânăr (*Untervorsteher*), un meșter de marcat bătrân (*Alter Zeichenmeister*) și un meșter de marcat tânăr (*Jungen Zeichenmeister*). Această împărțire în funcție de vârstă era, de altfel, generalizată în breasla vieneză, meșterii fiind împărțiți în perioada renașterii în două grupe mari: bătrânii și tinerii. Singurii meșteri care nu făceau parte din breaslă erau meșterii imperiali (Reitzner 1952:108,135).

În anul 1722, regulile breslei vieneze au fost rescrise, meșterii fiind nevoiți să semneze că au luat la cunoștință noua reglementare. În anul 1733, a avut loc o altă re-editare revizuită și adăugită a regulilor breslei care stabilea o nouă conducere a breslei, formată din doi meșteri principali, doi meșteri de verificare și doi meșteri de marcă, conducere care urmărea respectarea întocmai a regulilor breslei. Funcțiile de conducere erau onorifice, fiind considerate un semn de apreciere acordat doar meșterilor demni de această onoare, depinzând astfel de voturile membrilor. Meșterul de verificare hotăra valoarea argintului brut care urma să fie prelucrat în timp ce meșterul de marcă controla calitatea și valoarea produsului finit. El preleva o probă de material și controla compoziția acestuia iar dacă aliajul corespundea regulamentului, marca obiectul (Catalog 2003:15). Urmele lasate de acest procedeu, proba prin zgâriere (*ziselierstich*), reprezintă alte semne care apar pe piesele de argintărie antice ca parte a procesului de control a metalului prețios. Această probă se va face la Viena până la începutul secolului al XIX-lea (Reitzner 1952:106,202).

Motivele acestei organizări riguroase a breslei vieneze erau în primul rând politice și economice. Atunci când politica economică absolutistă a Casei de Habsburg a cuprins, inevitabil, și organizațiile meșteșugărești, breslele se vor pronunța cu ardoare pentru o limitare a întreprinderilor, pentru un număr mai mare de obiecte necesare pentru obținerea titlului de meșter și pentru o dificultate sporită a execuției acestora, precum și pentru sporirea taxelor și amenzilor pentru calfe. Măsurile prohibitive, din ce în ce mai îngrijorătoare și excentrice, luate de bresle împotriva concurenței din afara corporațiilor meșteșugărești și împotriva posibilităților de promovare a calfelor la rangul de meșter trădează, de fapt, teama de transformările enunțate în structura economiei și de pierderea poziției privilegiate și a avantajelor care decurgeau din aceasta (Zöllner 1997:350).

Toate aceste reglementări și procese riguroase de control ale breslelor și, ulterior, ale statului nu excludeau posibilitatea apariției falsurilor de argintărie *Alt-Wien*. Un procedeu des întâlnit era aducerea obiectelor de argint din China, piese pe care se aplica marca de probă de Viena și se vindeau apoi ca argintărie *Alt-Wien*. Piese false descoperite de stat erau marcate cu o marcă de probă care avea reprezentate literele „CH”, în locul cifrelor pentru greutatea în *lothoni*, pentru a indica proveniența obiectului (Reitzner 1952:227).

În Austria, marcarea se va face de către breaslă până în anul 1806 când a fost preluată de către stat, existând mai multe filiale de marcat (Reitzner 1952:235)⁶. Mărcile de probă din Austria reprezintă stema orașului respectiv. Marca din Wiener Neustadt este identică cu cea vieneză în locul literei „A” semnul fiind „A1”, în timp ce marca din St. Pölten este „A2”. La Linz obiectele erau marcate începând cu secolul al XVI-lea, marca de Linz conținând litera „L”, iar din 1807 litera „G”. Prima marcă atestată în Salzburg datează din anul 1494 reprezentând litera „S” gotică, după 1805 fiind înlocuită de litera „C”. Primele reguli de breaslă se emit în Graz în anul 1592, an când este documentată și prima marcă de Graz. În anul 1774 este emis un Patent de marcarea pentru Graz, marca fiind o panteră ridicată pe etichetele din spate, redată din profil, care pășește, după 1807 marca conținând litera „H” (Reitzner 1952:236-238, 244-245).

În Cehia cea mai veche piesă de argintărie atestată datează din anul 1303. Breasla din Praga a fost fondată de meșteri germani în anul 1324, reglementările breslei fiind date de împărații Maximilian I, Rudolf al II-lea și Carol al VI-lea în secolele XV, XVI și XVIII (Reitzner 1952:289).

Centrele principale de argintărie din Moravia erau: Olmütz, Brünn, Kaschau, Neusohl, iar cea mai veche breaslă era cea atestată la Brünn în anul 1367. În secolul al XVIII-lea, Moravia era împărțită în șase districte, în cinci dintre ele prelucrându-se metalele prețioase (Reitzner 1952:278).

Primele informații despre argintarii din Bratislava datează din secolul al XV-lea, fiind menționați 14 meșteri. Anul înființării breslei argintarilor nu se cunoaște, însă în 1575 existau registre de breaslă, care amintesc despre vechile privilegii ale breslei. Putem presupune, prin urmare, că breasla exista înainte de această dată. Se pare că numărul meșterilor argintari era destul de mare, în perioada 1575-1867 fiind înscrși 135 de meșteri locali. Împărăteasa Maria Theresa dă un nou regulament pentru breasla argintarilor din Bratislava în anul 1765. În ceea ce privește marca de Bratislava, din a doua jumătate a secolului al XVI-lea se folosește marca de probă reprezentând o cetate cu trei turnuri și poartă. În perioada 1584-1743 pe piesele de argintărie executate la Bratislava, alături de marca de probă și marca de meșter apare și un alt semn în formă de fulger. De asemenea, din anul 1732 marca de probă de Bratislava va conține și anul, precum și puritatea argintului, după modelul mărcii vieneze (Köszeghy 1936:288-290; Reitzner 1952:284).

Ungaria a fost, în special în perioadele liniștite ale istoriei sale, un centru important pentru prelucrarea aurului și argintului, un rol esențial în dezvoltarea artei metalelor prețioase avându-l bogatele zăcăminte de aur și argint din Carpați. Informațiile referitoare la aplicarea mărcilor pe piese pot fi urmărite până în secolul al XIV-lea, sistemul de mărci fiind simplu, asemănător cu sistemul de mărci folosit în vestul Europei. Cel mai vechi document în care sunt menționate mărci în Ungaria datează din anul 1370, mențione apărută într-o carte de legi a sașilor din Szepes care vorbea despre obligativitatea aplicării mărcii pe obiecte. Apogeul argintăriei din Ungaria a fost, fără îndoială, perioada secolelor XIV și XV, atunci când unii dintre cei mai importanți aurari erau descendenții unor vechi familii nobiliare, precum și secolul al XVIII-lea. În anul 1504, este reglementată marcarea în toată țara prin legea dată de Vladislav Jagello al II-lea pentru breasla din Sibiu, după modelul breslei din Buda. Spre deosebire de Austria, marcarea se va face de către breaslă până în anul 1867, după această dată făcându-se de către stat (Kószeghy 1936: XI,XIII,XIX-XX).

O situație total diferită se întâlnește în Banat în secolul al XVIII-lea. Astfel, în momentul cuceririi sale de către armata austriacă Banatul nu cunoștea forma de organizare în bresle; ulterior cuceririi, politica economică a guvernului habsburgic nu va îngădui înființarea de bresle în provincia nou cucerită, unde a sprijinit cu toate mijloacele dezvoltarea unei industrii manufacturiere (Bardos 1961:102;103). Inexistența breslelor face ca mărcile de probă folosite în Banat să fie, de fapt, mărci de oraș, cu simboluri luate de pe stema orașului respectiv. În acest caz orașul, și nu breasla, era cel care își asuma responsabilitatea pentru puritatea metalului. Pentru Timișoara, s-a folosit de la începutul secolului al XVIII-lea o marcă având pe ea o poartă cu două steaguri. Destul de devreme, în primii ani ai secolului (marca fiind incompletă nu se poate afla data exactă) se va include în marcă și anul (Kószeghy 1936:353; Reitzner 1952:293).

Mărcile de meșter reprezintă o altă parte a procesului de control, prin care meșterul personalizează obiectul cu propria sa marcă, înainte ca acesta să fie înaintat breslei sau orașului pentru verificare. Marca de meșter reprezintă, de regulă, monograma meșterului, fiind adevăratul „autograf” al acestuia. Dacă marca de meșter conținea și o imagine, aceasta trebuia aleasă în așa fel încât să nu poată fi confundată cu mărcile de breaslă sau de oraș. Primul meșter argintar este documentat în Augsburg în anul 1205, numele său fiind Conrad von Lindau. (Rosenberg 1922:23; Reitzner 1952:106; Newman 2000:202; Catalog 2003:15).

Absolut toate piesele de argintărie trebuiau marcate, atât cu marcă de probă, cât și cu marcă de meșter. Meșterii imperiali erau aceia care puteau executa obiecte marcate doar cu marcă de meșter, însă doar atunci când lucrau pentru Curtea imperială. Atunci când meșterii imperiali lucrau pentru persoane private, obiectele trebuiau marcate și de către breaslă sau oraș. Reprezentanții acestui grup elitist de meșteri își terminau ucenicia după regulile breslei, dar nu mai concureau pentru titlul de meșteri, ci intrau direct în serviciul coroanei (Reitzner 1952:184)⁷. Imposibilitatea controlului asupra acestor meșteri privilegiați era o problemă pentru breaslă, la fel ca și meșterii neautorizați, *störer*, meseriașii care nu-și încheiau ucenicia dar produceau piese de argintărie fără să fi obținut titlul de meșteri, piese desigur nemarcate. În cazul în care un obiect vechi era modificat la dorința proprietarului, însă nu se adăuga material, se renunța la controlul breslei și la aplicarea mărcii (Zöllner 1997:350; Newman 2000:202; Catalog 2003:15)⁸.

Cele două cataloage de mărci pe care dorim să le prezentăm includ mărci de breaslă sau de oraș și mărci de meșter. Piesele marcate cu aceste mărci aparțin colecției Episcopiei Romano-Catolice de Timișoara și colecției Episcopiei Ortodoxe Sârbe de Timișoara. Mărcile de breaslă sau de oraș sunt prezentate în funcție de orașul de proveniență, încercând respectarea criteriului cronologic acolo unde este posibil. Mărcile de meșteri sunt prezentate, la rândul lor, în ordine cronologică.

NOTE

1. Argint de 15 *lothoni* = 937,5‰ ~ 22 carate; 14 *lothoni* = 875‰ ~ 21 carate; 13 *lothoni* = 812,5‰ ~ 20 carate; 12 *lothoni* = 750‰ ~ 18 carate.
2. Literele pentru Nürnberg: A = 1766-1769; B = 1769-1773; C = 1773-1776; D = 1776-1780; E = 1780-1783; F = 1783-1787; G = 1787-1790; H = 1790-1794; I = 1794-1797; K = 1797-1800; L = 1800-1804, M = 1804-1808; N = 1808-1812.
3. Literele pentru Augsburg: Perioada 1735-1781: A = 1735-1736; B = 1736-1737; C = 1737-1739; D = 1739-1741; E = 1741-1743; F = 1743-1745; G = 1745-1747; H = 1747-1749; I = 1749-1751; K = 1751-1753; L = 1753-1755; M = 1755-1757; N = 1757-1759; O = 1759-1761; P = 1761-1763; Q = 1763-1765; R = 1765-1767; S = 1767-1769; T = 1769-1771; U = 1771-1773; W = 1773-1775; X = 1775-1777; Y = 1777-1779; Z = 1779-1781. Perioada 1781-1831: A = 1781-1783; B = 1783-1785; C = 1785-1787; D = 1787-1789; E = 1789-1791; F = 1791-1793; G = 1793-1795; H = 1795-1797; I = 1797-1799; K = 1799-1801; L = 1801-1803; M = 1803-1805; N = 1805-1807; O = 1807-1809; P = 1809-1811; Q = 1811-1813; R = 1813-1815; S = 1815-1817; T = 1817-1819; U = 1819-1821; V = 1821-1823; W = 1823-1825; X = 1825-1827; Y = 1827-1829; Z = 1829-1831.
4. Legile austriece pentru argintărie *Alt-Wien*:

- Legea prinților Albrech al III-lea și Leopold al III-lea - 21.06.1366
Legea împăratului Maximilian I - 7.01.1494
Legea împăratului Rudolf al II-lea - 1582
Legea împăratului Matthias I - 26.01.1612
Legea împăratului Ferdinand al II-lea - 20.07.1621
Legea împăratului Leopold I - 26.03.1659
Reglementarea împăratului Leopold I - 1696
Patenta împăratului Iosef I - 7.03.1708
Ordonanța împăratului Carol al VI-lea - 6.03.1716
Patenta împăratului Carol al VI-lea - 1737
Patenta împărătesei Maria Theresia - 28.09.1743
Ordonanța împărătesei Maria Theresia - 1767
Ordonanța de breaslă a împărătesei Maria Theresia - 24.05.1774
Ordonanța de breaslă a împăratului Iosef al II-lea - 1784
Patenta împăratului Iosef al II-lea - 23.02.1788
Patenta împăratului Leopold al II-lea - 16.11.1790
Patenta împăratului Franz al II-lea - 20.08.1806.
5. Reguli de breaslă emise în următoarele orașe: Braunschweig în 1231, Paris în 1260, Erfurt în 1289, Riga în 1360, Lübeck în 1371, Ulm în 1394, Danzig în 1418, Strassburg în 1472, Frankfurt în 1511, Breslau în 1516, Nürnberg în 1541, Heidelberg în 1563, Leipzig în 1584, Berlin în 1597, Dresda în 1601.
6. Filiale de marcat ale statului: Linz, Salzburg, Graz, Klagenfurt, Praga, Brünn, Laibach, Triest, Cracovia, Lemberg.
7. Meșterii imperiali la Viena în secolul XVIII: cat.910: Georg Würschbauer (la 1735); cat.911: J.J. Plächl (din 1737); cat. 912: H. Kolb (la 1750); cat.913: Ign. Schwab, argintar al Camerei (1753-1774); cat.914: Georg Kocksel (din 1755); cat.915: Jos. Fleischmann, lucrător în aur (la 1757); cat.916: Franz Mach, argintar al Camerei (1760-1805); cat.917: Christian Würth (la 1760 realizează vesela pentru Franz I); cat.918: Johann Paul Kolbe, profesor la Academia veneză în 1752 (menționat la 1760); cat.919: J. Jünger, meșter specializat în email (la 1778); cat.920: Christoph Jünger, meșter specializat în email (la 1778).
8. cf. Zöllner: în 1679 la 100.000 meșteri și calfe din țările ereditare ale monarhiei habsburgice erau 50.000 störer.

BIBLIOGRAFIE

- Bardos 1961** - Bardos, Gertrude, *Din viața meseriașilor timișoreni în secolul al XVIII-lea*, în *Studii și Articole de Istorie*, III, București, 1961, pp. 101-118.
- Bugarski 1995** - Bugarski, Stevan, *Srpsko pravoslavlje u Rumuniji*, Timișoara, Beograd, Novi Sad, 1995.
- Catalog 1990** - *Baroque and Rococo*, An Exhibition from the Collection of the Budapest Museum of Applied Arts, Catalogue I-II, , Budapest, 1990-1991.
- Catalog 1992** - *Barocul în Banat*, Catalog de expoziție, Timișoara, 1992.
- Catalog 2003** - Kronbichler, J., Seipel, W. (ed.), *Glanz des Ewigen. Der Wiener Goldschmied Joseph Moser 1715-1801*, Kunsthistorische Museum, Wien, 2003.

- Cséfalvay 1997** - Cséfalvai, Pál, *Esztergom: the Cathedral, the Treasury and the Castle Museum*, Helikon Publishing House, Budapest, 1997.
- Hernmarck 1977** - Hernmarck, Carl, *The Art of the European Silversmith 1430-1830*, vol.I-II, Sotheby Parke Bernet, 1977.
- Kőszeghy 1936** - Kőszeghy, Elemér, *Magyarországi ötvösjegyek a középkortól 1867-ig*, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1936.
- Mihoc 2002** - Mihoc Andrásy, Diana, *Introducere în studiul argintăriei secolului al XVIII-lea în Banat*, în *Patrimonium Banaticum*, I, Ed. Artpress, Timișoara, 2002, pp. 193-208.
- Mihoc 2004** - Mihoc Andrásy, Diana, *Piese de argintărie din mediul ortodox al secolului al XVIII-lea. 18th Century Silverwork Objects in the Orthodox Setting of Banat.*, Ed. Artpress, Timișoara, 2004.
- Newman 2000** - Newman, Harold, *An Illustrated Dictionary of Silverware*, Thames & Hudson Ltd., London, 2000.
- Pallai 1975** - Pallai, Sándor, *Nemesfémipari zsebkönyv*, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1975.
- Reitzner 1952** - Reitzner, Victor, *Alt-Wien-Lexicon für Österreichische und Süddeutsche Kunst und Kunstgewerbe. 3. Edelmetalle und deren Punzen*, Wien, 1952.
- Rosenberg 1922** - Rosenberg, Marc, *Der Goldschmiede Merkzeichen*, R3, Band I, Deutschland A-C, Frankfurter Verglas-Anstalt A-G., Frankfurt Am Main, 1922.
- Zöllner 1997** - Zöllner, Erich, *Istoria Austria. De la începuturi până în prezent*, I, Ed. Enciclopedică, București, 1997.

MĂRCI de BREASLĂ/ORAȘ

Nr. cat.	MARCA de PROBĂ	DATA-RE	PIESĂ MARCATĂ	MARCA de MEȘTER	MARCAT cf.	BIBLIOGRAFIE
1.	Viena	1699	Potir, EC	3	Reitzner 1952:152 cat. Viena P106, P107, P108.	Nepublicat
2.	Viena	172?	Ciboriu, EC	20	Reitzner 1952:152 cat. Viena P106, P107, P108.	Nepublicat
3.	Viena	1731	Potir, EC	9	Reitzner 1952:152 cat. Viena P106, P107, P108.	Catalog 1992:75 cat.229
4.	Viena	1731	Hrismatoriu, EC	-	Reitzner 1952:152 cat. Viena P106, P107, P108.	Nepublicat
5.	Viena	1734	Ciboriu, EC	5	Reitzner 1952:152 cat. Viena P106, P107, P108.	Nepublicat
6.	Viena	173? (până în 1736)	Potir, ES	12	Reitzner 1952:152 cat. Viena P106, P107, P108.	Mihoc 2004:32 cat. 1
7.	Viena	1741	Cănițe altar + tavă, EC	6	Reitzner 1952:168 cat. Viena P110, P111.	Nepublicate
8.	Viena	1741	Naviculă, EC	7	Reitzner 1952:168 cat. Viena P110, P111.	Nepublicată
9.	Viena	1741	Cădelnișă, EC	8	Reitzner 1952:168 cat. Viena P110, P111.	Nepublicată
10.	Viena	1746-1777	Potir, ES	13	Reitzner 1952:168 cat. Viena P110, P111.	Bugarski 1995:161; Mihoc 2004:33 cat.2
11.	Viena	1754	Monstranșă, EC	14	Reitzner 1952:168 cat. Viena P110, P111.	Catalog 1992:77-78 cat.240; Catalog 2003:45 fig.19 / 149 cat.17
12.	Viena	1754	Relicvar, EC	15	Reitzner 1952:168 cat. Viena P110, P111.	Catalog 1992:76 cat.232; Catalog 2003:46 fig.20 / 149 cat.18
13.	Viena	1754	Potir, EC	10	Reitzner 1952:168 cat. Viena P110, P111.	Nepublicat
14.	Viena	1762	Cruce, ES	11	Reitzner 1952:168 cat. Viena P110, P111.	Mihoc 2004:36 cat. 5
15.	Viena	1783	Monstranșă, EC	16	Reitzner 1952:168 cat. Viena P110, P111.	Catalog 2003:35 fig.14 / 154 cat.127
16.	Augsburg	1668-1692	Platou, ES	1	Rosenberg 1922:30 cat.169.	Mihoc 2004:39 cat.8
17.	Augsburg	1685-1729	Monstranșă, EC	4	Rosenberg 1922:31 cat.202; Reitzner 1952:259, cat. Augsburg P179.	Catalog 1992:76 cat.233
18.	Augsburg	1666-1725	Platou, ES	2	Rosenberg 1922:31 cat.221.	Mihoc 2004:40 cat.9
19.	Augsburg	1737	Potir + patenă, EC	21	Reitzner 1952:259 cat. Augsburg P180.	Nepublicate
20.	Graz	1780-1806	Monstranșă, EC	17	Reitzner 1952:245 cat. Graz P155, P156.	Catalog 1992:77 cat.236
21.	Bratislava	1828	Cădelnișă, EC	18	Kőszeghy 1936:308 cat.1811; Reitzner 1952:284 cat. Bratislava P222.	Kőszeghy 1936:309 cat.1852
22.	Bratislava	1828	Ferecătură Evanghelic, ES	19	Kőszeghy 1936:308 cat.1811; Reitzner 1952:284 cat. Bratislava P222.	Mihoc 2004:47 cat.16
23.	Timișoara	mijl.sec XVIII	Cărjă episcopală, EC	-	Kőszeghy 1936:353 cat. 2089.	Catalog 1992:77 cat.238; Kőszeghy 1936:354 cat. 2101.
24.	Timișoara	1792	Ferecătură Evanghelic, ES	22	Mihoc 2002:197 fig.12.	Mihoc 2002:197 fig.9, fig.10, Mihoc 2004:46 cat.15.
25.	Timișoara	1794	Candelă, ES	23	Mihoc 2002:197 fig.11.	Mihoc 2002:197 fig.8; Mihoc 2004:51, cat.20.

catalog 1.

catalog 2.

catalog 3/4.

catalog 5.

catalog 6.

catalog 7/8/9.

catalog 10.

catalog 11/12/13.

catalog 14.

catalog 15.

catalog 16/17.

catalog 18/19.

catalog 20.

catalog 21/22.

catalog 23.

catalog 24.

catalog 25.

MĂRCI de MEȘTER

Nr. cat.	MARCA de MEȘTER	MEȘTER	PIESĂ MARCATĂ	MARCA de PROBĂ	MARCAT cf.	BIBLIOGRAFIE
1.	HIS	Hans Jacob Schech căs.1668 †1692	Platou, ES	16	Rosenberg 1922.139 cat.654.	Mihoc 2004.39 cat.8
2.	PS	Paul Solanier (Sallanier) căs.1666 †1725	Platou, ES	18	Rosenberg 1922.136 cat.648.	Mihoc 2004.40 cat.9
3.	FW	Frantz Wöscherer/ Friedrich Wirth (Würth) 1674-1706/ 1697-1728	Potir, EC	1	Reitzner 1952:157 cat.390 / 160 cat.463.	Nepublicat
4.	LS	Ludwig Schnelder căs.1685 †1729	Monstranță, EC	17	Rosenberg 1922:159-160 cat.727; Reitzner 1952:265 cat. Augsburg	Catalog 1992:76 cat.233
5.	IR	Johann Joseph Ignati Reymann 1725-după 1728/ante 1748	Ciboriu, EC	5	Reitzner 1952:171 cat.565.	Nepublicat
6.	IK	Johann Kheyttten/ Johann Krembsler/ Joseph Kransch 1727-înainte 1748/ 1729- 1752/ 1729-înainte 1748	Cănițe altar + tavă, EC	7	Reitzner 1952:172 cat.580 / 172 cat.596 / 172 cat.602.	Nepublicate
7.	IK	Johann Kheyttten/ Johann Krembsler/ Joseph Kransch 1727-înainte 1748/ 1729- 1752/ 1729-înainte 1748	Naviculă, EC	8	Reitzner 1952:172 cat.580 / 172 cat.596 / 172 cat.602.	Nepublicată
8.	IK	Johann Kheyttten/ Johann Krembsler/ Joseph Kransch 1727-înainte 1748/ 1729- 1752/ 1729-înainte 1748	Cădelniță, EC	9	Reitzner 1952:172 cat.580 / 172 cat.596 / 172 cat.602.	Nepublicată
9.	IGL	Johann Georg Baptist Letie 1730-1776	Potir, EC	3	Reitzner 1952:172 cat.609.	Catalog 1992:75 cat.229

catalog 4.

catalog 5.

catalog 6/7/8.

catalog 9/10.

catalog 11.

catalog 12.

catalog 13.

catalog 14/15/16.

catalog 17.

catalog 18/19.

catalog 20.

catalog 21.

catalog 22/23.

catalog 24.

EC - Episcopia Romano-Catolică de Timișoara

ES - Episcopia Ortodoxă Sărbă de Timișoara

SILVERWORK AND HALLMARKS SYSTEMS. CATALOGUE OF 18TH CENTURY HALLMARKS IN BANAT COLLECTIONS

Abstract

Primarily, silverwork objects represent an indication for the cultural level of their place of origin. At the same time, they stand for representations of the silversmiths' individual artistic tendencies, and their craftsmanship in working with precious metals. As a result, every single silverwork piece stands as a confirmation in itself both for its place of origin and the master who created it. The hallmarks punched on the object are the main criterion for identifying silverwork pieces; when no hallmark is displayed, the style of the piece and possible analogies are also considered.

My presentation is particularly focused on the evolution and development of silverwork and hallmark systems in Southern Germany, primarily Augsburg, as well as on Viennese hallmarks, their similar evolution being striking in ecclesiastical silverwork above all. The catalogues of hallmarks displayed include almost exclusively hallmarks from this area, being completed with hallmarks from the hereditary provinces of the Habsburgs and Timișoara's hallmarks.

The marks were pounced on the objects with a cylindrical punch having an image at one end, the trace being left on the piece by hitting with a hammer. The first documented hallmarks were the guild marks or city marks. Basically, they signify the same thing, namely that the guild, or the city, is responsible for the purity of the metal, the mark being a certification and a supervision of the artistic process. In the case of city hallmarks the punching was being made by a city official, the town's arms being preferred. The master hallmarks were part of the control process too, the master identifying, in this way, the object with his own mark, before giving it to the guild or the city for verification. The master hallmark is generally the master's monogram, being his real 'autograph'. In the case the master hallmark enclosed an image too, it had to be chosen so that it should not be mistaken with the guild or city hallmark.

The two catalogues of hallmarks I would like to present include examples of guild or city hallmarks and master hallmarks. The pieces punched with these hallmarks are the property of the Roman Catholic Bishopric of Timișoara and Serbian Orthodox Bishopric of Timișoara. The guild or city hallmarks are presented according to the city of origin, chronologically whenever possible. The master hallmarks are also displayed chronologically.